

sống hoàn toàn khác hẳn hoàn cảnh ngày xưa, có một môi trường đủ đầy, vui vẻ, thanh thản, hạnh phúc và đầm ấm”.

Qua nhiều năm tháng, từng thế hệ trẻ mồ côi đã phấn đấu học tập trưởng thành có công việc ổn định và đa số họ đều tự hào, xúc

động khi nhắc đến nơi đã từng có công nuôi dưỡng mình. Với họ, nhà nuôi dạy trẻ mồ côi thực sự là nơi nương tựa, dẫn dắt góp phần giúp đỡ những mảnh đời bất hạnh tìm được hướng đi đúng đắn tránh rơi vào những cám dỗ, tiêu cực của xã hội. “Trẻ em hôm nay, thế giới ngày mai”, thiết nghĩ việc giúp đỡ trẻ em lang thang, cơ nhỡ cần có sự chung tay góp sức của nhiều cá nhân, gia đình, tổ chức từ thiện và các cấp, các ngành đó là nghĩa cử vô cùng cao đẹp và đang rất cần ở mỗi tấm lòng. Hãy để trẻ em được sống trong ấm no, hạnh phúc, bởi có thể tương lai do chúng xây dựng mới trở nên tươi đẹp hơn.

D.T

Nghệ thuật chạm khắc chữ Khmer trên lá buông

MAI KHÔI

Cách nay trên trăm năm, vì chưa thể in được trên giấy, nên kinh Phật và truyện cổ lưu truyền ở hầu hết các chùa dân tộc Khmer Nam bộ được các nghệ nhân, sư sãi chép trên lá cây Buông. Một loại cây rừng địa phương, nhưng lá có độ bền cao, để lâu không mục, không bị mối mọt ăn. Thân cây Buông và lá Buông có hình dáng giống cây cọ, cây thốt nốt, hiện rất hiếm ở vùng Bảy Núi, Tây Nam bộ Việt Nam, nhưng còn nhiều ở rừng Xiêm Riệp (Campuchia). Ở chùa XvayTon A thuộc thị trấn Tri Tôn, huyện Tri Tôn, An Giang- ngôi chùa kiến trúc cổ hơn 300 năm, được Bộ Văn Hóa công nhận là di tích kiến trúc cấp quốc gia, hiện còn lưu giữ trên 100 bộ kinh ghi trên lá cây Buông (gọi theo người dân tộc là bộ sách SaTra).

Người ta tìm chọn những búp lá buông non, đều, to bản, rồi cột lại, không cho phát triển hay xòe ra tiếp

xúc với ánh sáng để giấy lá non, mềm giữ được màu trắng ngà. Cột khoảng 2- 3 tháng thì chặt búp mang về, dùng miếng ván gỗ có kích thước 6cm x 60cm kẹp vào xấp lá rồi cắt theo cỡ tấm ván, sau đó đem phơi khô, dùng que sắt có mũi nhọn viết chữ lên lá. Viết xong, lấy lọ nổi pha với dầu trong, hoặc nước trái cau non chà lên, lau sạch thì chữ sẽ hiện rõ và càng để lâu, mặt lá càng bóng, chữ viết càng lấp lánh. Kinh lá phải luôn giữ nơi thoáng, ráo, bọc trong vải cẩn thận.

Để lưu truyền và phát huy nét văn hóa độc đáo này, ngày 4 tháng 11 năm 2013 vừa qua tại chùa Soài So, xã Núi Tô, huyện Tri Tôn, Sở Văn hóa Thể thao Du Lịch tỉnh An Giang đã khai giảng lớp truyền dạy kỹ thuật chạm khắc chữ trên lá Buông. Học viên của khóa học chủ yếu là sư sãi tại các chùa Khmer thuộc 2 huyện Tịnh Biên và Tri Tôn. Phó Giám đốc Sở Văn hóa - Thể

thao và Du lịch tỉnh ông Phạm Thế Triều cho biết: “Đây là nét văn hóa lâu đời của Phật giáo Nam Tông Khmer, rất cần được gìn giữ, phát huy và lưu truyền lại”. Lớp học không những thực hiện chương trình mục tiêu quốc gia về văn hóa mà còn góp phần khôi phục và bảo tồn văn hóa phi vật thể kinh lá Buông vốn ngày càng mai một của đồng bào Khmer. Theo Hòa thượng Châu Ty (Khanh Đek Ko) trụ trì chùa và được biết đến là vị truyền nhân thứ 9 viết kinh lá thì đây là một hình thức kinh có từ lâu đời của Phật giáo Nam tông và là một loại tài liệu quý hiếm, đặc trưng của tỉnh An Giang, được chế tác trên lá cây Buông (một loại cây lá xòe giống như cây cọ, cây thốt nốt, nhưng thấp hơn). “Việc viết chữ trên lá buông cần có công phu sáng tạo độc đáo bởi nó không giống như cách viết trên giấy thông thường. Người viết phải tập luyện, rèn giũa nét chữ rất

kỳ công. Kinh lá được viết bằng loại bút có ngòi sắt được giữa nhọn gọi là Đék-cha, thân bút bằng gỗ được bào tiện trau chuốt cho vừa tay người cầm, gần cuối ngòi bút có đoạn thép được đính chắc chắn vào thân gỗ để giữ cho thân bút bền và đẹp hơn”.

Về công phu chế tác bấu vật, hòa thượng Chau Ty cho biết thêm: “Khi viết Kinh trên lá buông, tay phải người viết cầm bút còn tay trái giữ lá, đồng thời đầu bút phải tựa lên ngón cái của bàn tay trái giữ lá ấy để làm điểm tựa cho nét chữ không bị nguệch ngoạc. Khi viết, ngón tay cái sẽ điều khiển đầu bút. Cái khó nhất là sự kết hợp nhịp nhàng, đều đặn giữa hai tay và nét viết phải có cùng một độ sâu. Nói là viết chữ thực ra chẳng khác gì khắc họa, song không đơn giản như viết chữ trên giấy. Chỉ cần viết sai một chữ hoặc khi viết làm nguệch ngoạc nét chữ cũng coi như vứt bỏ cả trang. Do trước đó các bậc cao nhân đi trước có răn dạy rằng viết kinh Phật phải chu toàn, sạch sẽ, phải tỉ mỉ từng li, từng nét một. Người viết kinh Phật phải là người đức hạnh cao thâm”.

Viết chữ trên lá xong, công đoạn tiếp theo để hoàn thành một trang kinh là tẩm mực lên lá để mực thấm vào nét chữ đã viết. Mực có thể được làm bằng than hoặc trái mận nửa có màu xanh đen. Sau đó mang trang kinh đã tẩm mực ra phơi nắng, chờ cho mực khô, lau sạch tất cả mực tẩm trên trang kinh thì hiện lên những chữ đã viết (khắc) vì mực tẩm đã khô và chìm cùng nét chữ. Vậy

là hoàn thành một trang kinh. Nhiều trang kinh như vậy được kết nối lại với nhau bằng xương lá buông (đã chế tác thành dây để buộc đồ) thì tạo thành bộ kinh sách. Bởi vậy, nghệ thuật viết kinh trên lá không phải ai cũng làm được mà đòi hỏi người thực hiện phải có tấm lòng kiên trì thể hiện câu từ hết sức xúc tích, cô đọng. Thông thường, mỗi kinh lá chỉ viết được 5 dòng, mỗi dòng viết khoảng 20 từ (tiếng Khơ-me). Vì thế, một nội dung của Kinh lá có thể được viết từ 5, 7 đến 10 tấm lá. Từ xưa tới nay, người giỏi nhất cũng chỉ viết được 5, 6 trang kinh một ngày.

Sau khi hoàn thành các công đoạn này, việc kết lá kinh thành quyển phải tuân thủ qui tắc riêng để khi mở kinh ra đọc, nội dung không bị xáo trộn. Hoặc các trang

viết phải được đánh số thứ tự trên góc hay giữa lá kinh để sắp xếp nội dung cho liên tục, tránh nhầm lẫn. Nội dung trong kinh lá là những điều răn dạy, giáo lý nhà Phật dạy con người biết tu tâm, dưỡng tánh, sống hiền lành, luôn yêu thương đồng loại; những câu chuyện ngụ ngôn dạy người đời lòng thương người, cách sống tốt đời, đẹp đạo.

Ngày nay, khoa học công nghệ phát triển, việc in ấn nói chung, in kinh sách Phật giáo nói riêng cũng hết sức dễ dàng với nhiều kiểu thức, chất liệu, nhưng với người Khmer Nam bộ thì kinh Phật trên lá buông luôn là một bảo vật quý hiếm. Với nhiều giá trị về kỹ thuật, mỹ thuật, nghệ thuật làm sách độc đáo và chứa đựng nhiều nội dung, ý nghĩa tinh thần lớn lao và thiêng liêng của người Khmer từ thế hệ này sang thế hệ khác; qua đó góp phần vào việc truyền đạt Phật pháp, giáo dục về đạo lý, hình thành nhân cách, bảo tồn văn hoá, chữ viết hết sức độc đáo của người Khmer Nam bộ, góp phần làm giàu nền văn hoá Việt Nam đa dạng, thống nhất và đậm đà bản sắc trong thế kỷ XXI này. Lá Buông ghi kinh Phật thật sự là một di sản văn hóa độc đáo, đặc sắc của người Khmer Nam Bộ cần được lưu giữ, bảo tồn và có kế hoạch khôi phục.

M.K

Chùa Soài So